บทที่ 1
บทนำ

ความสามารถในการดำเนินงานเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความมั่นคงของบริษัทอันจะส่งผลกระทบต่อลูกค้า เจ้าหนี้ ผู้ประกอบการ และบุคคลฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ซึ่งความสามารถในการคาดการณ์ได้ล่วงหน้าถึงความมั่นคงในสถานะทางการเงินของธุรกิจจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากโดยเฉพาะต่อตัวผู้ประกอบการ เจ้าของกิจการ หรือผู้บริหารในธุรกิจนั้นๆ ในการที่จะสามารถใช้พิจารณาแก้ไขสถานะของกิจการได้อย่างทันเวลาและอาจจะสามารถลดจำนวนของธุรกิจที่ประสบกับความล้มเหลวได้ในท้ายที่สุด อันจะเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาความล้มเหลวทางการเงินอย่างชนิดที่กล่าวได้ว่าเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินกับระบบเศรษฐกิจทั้งระบบ ทำให้ไม่มีสภาพคล่องเพียงพอในการบริหารประเทศ จึงต้องอาศัยเงินกู้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ในครั้งนี้ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ระบบการเงินของประเทศเป็นอย่างมาก ทั้งในรูปที่เป็นตัวเงินและในรูปที่ไม่เป็นตัวเงิน อันสืบเนื่องมาจากปัญหาเศรษฐกิจฟองสบู่ (Bubble Economy)

1.1.1 ปฐมเหตุการเกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ในประเทศไทย

ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ในระบบเศรษฐกิจไทยมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอกประเทศและเกิดขึ้นเริ่มแรกในตลาดการพัฒนาที่ดิน ซึ่งได้ปรากฏขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2538 ตลาดธุรกิจพัฒนาที่ดินของประเทศมีความตื่นตัวเป็นอย่างมาก ประกอบกับความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นอันเป็นปัจจัยเสริมทำให้ที่ดินในประเทศไทยถูกพัฒนาขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อรองรับกับการลงทุนจากปัจจัยภายนอกประเทศเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ.2530-พ.ศ.2533 อาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคทองของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้เกิดการปั่นราคา เก็งกำไรราคาที่ดินจนกระทั่งมีราคาสูงขึ้นอย่างมาก อีกทั้งปัจจัยสนับสนุนจากวิกฤตการณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาในตลาดหุ้นวอลล์สตรีท (Wall Street) นักลงทุนจึงปรับน้ำหนักการลงทุนมายังภูมิภาคเอเชียมากขึ้น ทำให้ภาวะตลาดหลักทรัพย์ของประเทศไทยในขณะนั้นมีการปรับตัวในทิศทางที่ดี ท้ายที่สุดระดับราคาของ

หลักทรัพย์มีราคาสูงเกินกว่าระดับราคาที่แท้จริง ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่มาเป็นลำดับ

การขยายตัวของเศรษฐกิจฟองสบู่ มีผลกระทบต่อระบบสถาบันการเงินของไทยเป็นอย่างมาก เพราะว่าเป็นสถาบันที่เป็นผู้จัดสรรทรัพยากรทางการเงินให้แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยตราบใดที่ระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอยู่ สถาบันการเงินก็ยังไม่ประสบกับปัญหาหนี้สูญ หนี้เสีย แต่เมื่อไรระบบเศรษฐกิจที่เป็นฟองสบู่แตก ระดับราคาและมูลค่าของหลักทรัพย์และสินทรัพย์ที่ค้ำประกันไว้กับสถาบันการเงินเหล่านี้ก็ลดต่ำลงจนไม่เพียงพอกับปริมาณเงินที่ปล่อยกู้ออกไป ท้ายที่สุดสถาบันการเงินก็ไม่สามารถดำรงอยู่ในสถานะที่มั่นคงต่อไปได้ ซึ่งพอจะสามารถสรุปได้เป็นกระบวนการที่เรียกว่า วงจรเงินต่อเงินได้ดังนี้ (รูปที่ 1)

รูปที่1 วงจรเงินต่อเงิน

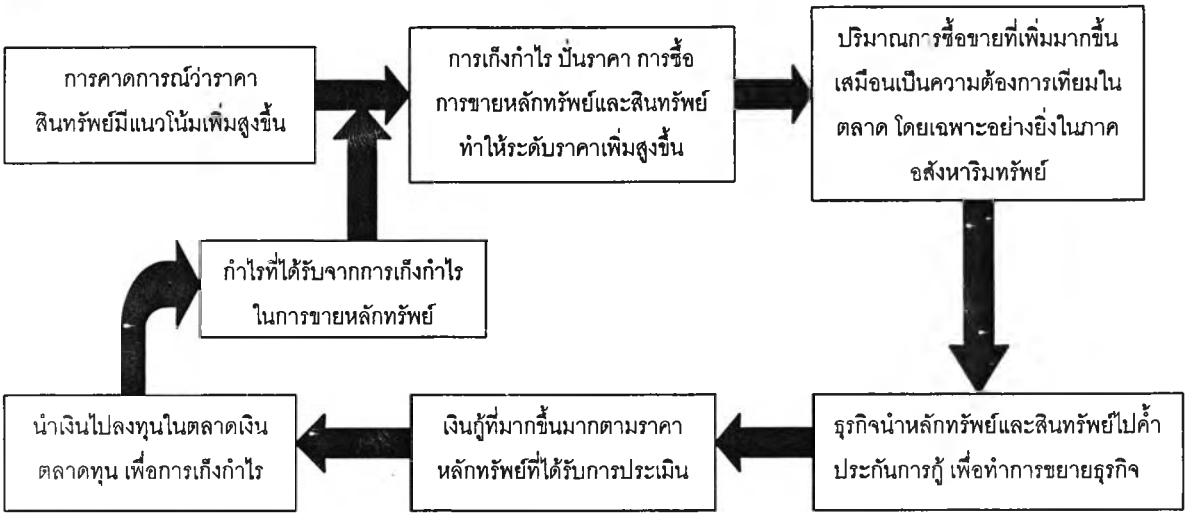

ระบบเศรษฐกิจถดถอยเริ่มปรากฏอย่างชัดเจนเมื่อปี พ.ศ.2539-พ.ศ.2540 สืบเนื่องจากการลงทุนที่มุ่งไปในภาคอสังหาริมทรัพย์อย่างเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นธุรกิจที่ใช้ระยะเวลานานกว่าที่จะได้รับผลตอบแทนกลับคืนมา รวมทั้งความไม่สมบูรณ์ทางข้อมูลข่าวสาร (Imperfect Information) ทำให้ระดับการลงทุนมีมากเกินกว่าความต้องการ จึงเกิดปัญหาล้นตลาด (Oversupply) ตลาดเงินและตลาดทุนอยู่ในภาวะที่ซบเซา ธุรกิจต่างๆเริ่มประสบกับปัญหาทางการเงินเป็นจำนวนมาก สถาบันการเงินเริ่มประสบปัญหาขาดสภาพคล่องและไม่สามารถจัดเก็บหนี้ที่ได้ปล่อยกู้ไปได้ตามกำหนดเวลา อีกทั้งขณะนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีมาตรการต่างๆโดยให้สถาบันการเงินใช้ความระมัดระวังอย่างเป็นพิเศษในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อแก่ภาคธุรกิจ ยังผลให้เกิดปัญหาการขาดสภาพคล่อง

อย่างรุนแรงทั้งระบบเศรษฐกิจของประเทศ มีการไหลออกสุทธิของเงินทุนในภาคธุรกิจอย่างต่อเนื่อง (ธนาคารแห่งประเทศไทย. รายงานเศรษฐกิจและการเงิน, 2541) ความน่าเชื่อถือในสถาบันการเงินลดลง โดยที่ Moody's Investors Service ปรับลดอันดับความน่าเชื่อถือทางการเงินของไทยอย่างต่อเนื่อง ภาระหนี้ต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้น มีการล่มสลายของธุรกิจทางการเงินและธุรกิจการผลิตบางประเภทที่สำคัญ เกิดความผันผวนในระดับอัตราแลกเปลี่ยน ค่าเงินบาทไร้เสถียรภาพ เกิดภาวะเงินเฟ้อและการเปลี่ยนแปลงในระดับอัตราดอกเบี้ยอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ธุรกิจต่างๆต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายการบริหารการดำเนินงานให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถประคับประคองสถานะของกิจการและดำเนินธุรกิจต่อไปได้

จากวิกฤตการณ์ในครั้งนี้ สถาบันการเงินไทยได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด กล่าวคือในวันที่ 3 มีนาคม 2540[1] ธนาคารแห่งประเทศไทยมีคำสั่งให้ 10 สถาบันการเงินต้องมีการเพิ่มทุนจดทะเบียนเพื่อส่งเสริมสภาพคล่องที่ขาดหายไป หลังจากนั้นในวันที่ 27 มิถุนายน 2540[2] ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีคำสั่งประกาศปิดกิจการชั่วคราวของบริษัทไฟแนนซ์ 16 บริษัทเพื่อบรรเทาปัญหาการขาดสภาพคล่องและเหตุการณ์ที่ทำให้ระบบสถาบันการเงินของประเทศสั่นคลอนอย่างมากคือ การประกาศสั่งปิดกิจการชั่วคราวของบริษัทไฟแนนซ์ 42 บริษัท ในวันที่ 5 สิงหาคม 2540[3] รวมสถาบันการเงินที่ถูกสั่งปิดกิจการมีจำนวนถึง 58 บริษัท

วันที่ 8 ธันวาคม 2540[4] ธนาคารแห่งประเทศไทยออกประกาศให้บริษัทไฟแนนซ์ 2 บริษัท คือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เกียรตินาคินและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์บางกอกอินเวสเมนท์ ผ่านการพิจารณา ส่วนบริษัทไฟแนนซ์ 56 บริษัทถูกปิดกิจการลงอย่างถาวร ซึ่งถ้าหากพิจารณาลงไปในรายละเอียดจะพบว่าในบริษัทไฟแนนซ์ 56 บริษัทนี้มีโครงสร้างของผู้ถือหุ้นที่มีพื้นฐานเป็นธุรกิจของครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มสถาบันการเงิน ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ตลอดจนธุรกิจประกันวินาศภัยและประกันชีวิต ซึ่งต่างมีส่วนเข้ามาถือหุ้นในบริษัทไฟแนนซ์ทั้งสิ้น โดยกลุ่มของผู้ถือหุ้นจะอาศัยรูปแบบของการทำธุรกิจร่วมกับเครือข่ายของธุรกิจ ไฟแนนซ์เพื่อเข้ามาเสริมสร้างในการขยายฐานธุรกิจ และใช้เป็นแหล่งระดมเงินทุนอีกทางหนึ่ง

---

[1] ธปท.,"แถลงการณ์กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย," 3 มีนาคม 2540.

[2] ธปท.,"ข่าวธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับที่42/2540," 2 มิถุนายน 2540.

[3] ธปท.,"ข่าวธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับที่51/2450," 5 สิงหาคม 2540.

[4] ธปท.,"แถลงการณ์กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย," 8 ธันวาคม 2540.

1.1.2 ปฐมเหตุการเกิดปัญหาสภาพคล่องในธุรกิจประกันภัย

ปัญหาสภาพคล่องของธุรกิจประกันภัยในครั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบมาจากการสั่งปิดกิจการของบริษัทเงินทุนและไฟแนนซ์ 56 บริษัท และอีกส่วนหนึ่งมาจากปัญหาการบริหารจัดการ การตรวจสอบภายในองค์กร โดยจะพบว่าจำนวนเม็ดเงินของธุรกิจประกันภัยที่มีอยู่ในบริษัทเงินทุนที่ถูกปิดกิจการมีจำนวนมากถึงเกือบ 60,000 ล้านบาท เงินจำนวนนี้แบ่งเป็นเงินในส่วนของธุรกิจประกันชีวิต จำนวน 6,260.53 ล้านบาท ส่วนในธุรกิจประกันวินาศภัยถือว่าแย่กว่ามาก เพราะมีเงินติดอยู่ถึง 51,671.82 ล้านบาท หรือคิดเป็น 59.12 เปอร์เซ็นต์ของขนาดสินทรัพย์รวมทั้งหมดของธุรกิจ ซึ่งมีทั้งสิ้น 87,406.92 ล้านบาท[5] รวมทั้งยังมีธุรกิจที่อยู่กับบริษัทเงินทุนในส่วนของการจัดเช่าซื้อรถยนต์ที่ต้องเผชิญกับปัญหาเรื่องการเรียกเก็บเบี้ยประกันภัยค้างรับที่ไม่สามารถเรียกคืนได้ในขณะนั้น ทำให้บริษัทประกันวินาศภัยภัยได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด อันส่งผลต่อภาพรวมของธุรกิจประกันวินาศภัยภัยทั้งระบบ โดยเฉพาะอย่ายิ่งในเรื่องของสภาพคล่องทางการเงิน

ผลกระทบสืบเนื่องต่อมา คือ เมื่อเดือนธันวาคม 2540 มีบริษัทประกันวินาศภัยที่มีปัญหาเรื่องสภาพคล่อง โดยเฉพาะบริษัทประกันวินาศภัยจำนวนทั้งสิ้น 9 บริษัท ได้มีการรวมตัวกันทำหนังสือผ่านทางสมาคมประกันวินาศภัยไปยังกระทรวงพาณิชย์ เพื่อขอความช่วยเหลือทางการเงินต่อกิจการของบริษัท[6] และนอกจากนี้กรมการประกันภัยยังจะทำการเข้าติดตามผลการดำเนินงานของทั้ง 9 บริษัทประกันภัยอย่างใกล้ชิด โดยมีมาตรการให้บริษัทเหล่านี้ต้องจัดส่งรายงานสถานะการณ์ด้านสภาพคล่อง ส่งแผนการปรับปรุงแก้ไขตลอดจนแนวทางการฟื้นฟูสภาพคล่องของกิจการ และวิธีการขั้นตอนการติดตามเบี้ยประกันภัยค้างรับของบริษัทเป็นประจำทุกๆเดือน[7] ทำให้สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ในขณะที่ธุรกิจการเงินการธนาคารประสบปัญหาเรื่องสภาพคล่องทั้งระบบ ธุรกิจประกันวินาศภัยก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน นอกจากนี้ถึงแม้ว่าจะได้มีการเข้าไปตรวจสอบฐานะทางการเงิน และการดำเนินงานของบริษัทประกันวินาศภัยจากหน่วยงานภาครัฐแล้วก็ตาม เหตุการณ์ที่ทำให้ธุรกิจประกันวินาศภัยสั่นคลอนเป็นอย่างมากก็ยังคงเกิดขึ้น คือ จากเหตุการณ์ที่มีคำสั่งจากนายทะเบียนโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์โดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา53 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 คำสั่งเลขที่72/2541 ลงวันที่ 15 เมษายน พ.ศ.2541 ให้บริษัทรัตนโกสินทร์ประกันภัยหยุดดำเนินกิจการชั่วคราว เพื่อได้ให้ภาครัฐเข้าทำการตรวจสอบฐานะทางการเงินที่มีปัญหาอย่างมากและเพื่อแก้ไขปัญหาสภาพคล่องที่ไม่เพียงพอต่อภาระหนี้สินของผู้เอาประกันภัย ซึ่งการณ์นี้

---

[5] ไทยโพสต์ (19 เมษายน 2541)

[6] เปิดเสรีสภาพคล่องทางการเงิน. สยามธุรกิจ (14 ธันวาคม – 20 ธันวาคม 2540)

[7] แจประกันเงินฝืด สั่งฟื้นสภาพคล่องด่วน. แนวหน้า (27 พฤศจิกายน 2540)

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรมการประกันภัยได้จัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าทำการตรวจสอบ กำกับดูแลการดำเนินงาน พร้อมทั้งได้เชิญผู้บริหารของทางรัตนโกสินทร์ประกันภัยเข้าพบ เพื่อรายงานสถานการณ์และการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา แต่ปรากฏว่าทางบริษัทไม่สามารถดำเนินการเพื่อให้สภาพคล่องของบริษัทดีขึ้นได้ จนกระทั่งในวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ.2541 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายไพฑูรย์ แก้วทอง รักษาการณ์ในขณะนั้นได้มีคำสั่งกระทรวงพาณิชย์ เลขที่139/2541 โดยเห็นชอบให้นายทะเบียนเพิกถอนใบอนุญาตการประกอบการธุรกิจประกันวินาศภัยของบริษัทรัตนโกสินทร์ประกันภัย ภายหลังจากที่บริษัทรัตนโกสินทร์ประกันภัยถูกปิดกิจการ รัฐบาลโดยกระทรวงพาณิชย์ให้กรมการประกันภัยได้มีมาตรการต่างๆในอันที่จะเฝ้าระวังและตรวจสอบการดำเนินงานของบริษัทประกันวินาศภัยอื่นๆอย่างเข้มงวดมากขึ้น เช่น การเพิ่มทุนจดทะเบียนของบริษัทประกันวินาศภัย การกำหนดระดับรายได้และการควบคุมค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนของบริษัท การปรับการจัดสรรเงินสำรองที่ยังไม่ตกเป็นรายได้ของบริษัท การประกาศใช้โครงสร้างเบี้ยประกันภัยรถยนต์ใหม่ เป็นต้น ซึ่งจากมาตรการต่างๆในข้างต้นแสดงได้ว่าภาครัฐบาลมีความประสงค์ให้ความช่วยเหลือธุรกิจประกันวินาศภัยในระดับหนึ่ง โดยเกรงว่าในธุรกิจนี้จะมีการล้มละลายดังเช่น บริษัทรัตนโกสินทร์ประกันภัยและบริษัทไฟแนนซ์ 56 ไฟแนนซ์ ซึ่งจากเหตุการณ์ต่างๆนี้ถือได้ว่าเป็นสัญญาณเตือนภัยให้แก่ธุรกิจประกันวินาศภัยในขณะนั้นว่าธุรกิจประกันวินาศภัยกำลังตกอยู่ในภาวะที่มีปัญหาอย่างมากเช่นเดียวกับธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์และธนาคารพาณิชย์ประสบมา แต่ปัญหาการล้มละลายของธุรกิจประกันภัยนี้จะมีความแตกต่างจากธุรกิจอื่นๆ กล่าวคือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะส่งผลโดยตรงกับประชาชนอย่างมาก เนื่องจากธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจที่เกี่ยวกับการออมเงินและเกี่ยวข้องกับการประกันสิทธิประโยชน์การได้รับการคุ้มครองและเงินชดเชยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนผู้เอาประกันภัย

จากที่กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นได้ว่าธุรกิจประกันภัยมีความอ่อนไหวต่อสภาพความมั่นคงของเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่เศรษฐกิจทั่วโลกที่ยังชะลอตัวอยู่ (Slowing Economy) มีอัตราผลตอบแทนในตลาดเงินและตลาดทุนอยู่ในระดับที่ต่ำ ธุรกิจประกันภัยหลายบริษัทต้องการได้รับผลตอบแทนในระดับที่สูงกว่าอัตราผลตอบแทนของตลาดทั่วไปจึงลงทุนในธุรกิจที่มีความเสี่ยงมากขึ้น เช่น ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นการลงทุนในธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูงแต่มีสภาพคล่องต่ำโดยหวังจะได้รับอัตราผลตอบแทนที่สูงขึ้นด้วย รวมทั้งการที่บริษัทต่างๆได้ทำการบันทึกบัญชีให้เป็นไปตามราคาตลาด (Mark to market accounting rules) จึงทำให้บริษัทมีภาระผูกพันกับผู้เอาประกันภัยสูงกว่าระดับผลตอบแทนที่บริษัทได้รับ ประกอบกับมูลค่าสินทรัพย์ (Asset value) ที่บริษัทถือครองอยู่ลดต่ำลงสุดท้ายบริษัทจึงมีภาระหนี้สินอยู่ในระดับที่สูงเมื่อเทียบกับระดับสินทรัพย์ หมายความว่า บริษัทมีการตั้งเงินกองทุนสำรองไว้ไม่เพียงพอต่อภาระหนี้สินที่เกิดขึ้น (Heavily under

reserved) โดยผลที่ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนก็คือ มีการล้มละลายของบริษัทรัตนโกสินทร์ประกันภัยซึ่งจากผลกระทบเหล่านี้ยังผลให้ธุรกิจประกันภัยมีความเสี่ยงในการประกอบการมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของสภาพคล่องและความมั่นคงในฐานะทางการเงินของกิจการ

1.1.3 ปัญหาสภาพคล่องที่เกิดขึ้นกับบริษัทประกันภัยในต่างประเทศ

สืบเนื่องจากวิกฤตการณ์ทางการเงินของประเทศไทย ได้ส่งผลกระทบแบบลูกโซ่ต่อเนื่องไปยังประเทศต่างๆทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็น ประเทศเกาหลี ประเทศมาเลเซีย ประเทศต่างๆในแถบทวีปอเมริกาใต้ รวมทั้งในประเทศญี่ปุ่นที่มีความแข็งแกร่งทางด้านเศรษฐกิจ ได้มีการล้มละลายของสถาบันการเงินเป็นอย่างมาก อย่างเช่น บริษัท Tokyo Mutual Life Insurance ได้ถูกยื่นคำร้องให้ดำเนินการตามกฎหมายล้มละลาย ซึ่งเป็นบริษัทประกันภัยบริษัทที่ 7 ของบริษัทประกันภัยในประเทศญี่ปุ่นนับตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2540 ที่ถูกดำเนินการตามกฎหมายล้มละลาย (Reaction, 2001: อ้างอิงในบริษัทไทยรับประกันภัยต่อ จำกัด (มหาชน) เรื่อง ติดตามสถานการณ์ประกันภัยกับไทยรี, พฤษภาคม 2544) หรือแม้กระทั่งในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ตลาดประกันภัยได้รับการยอมรับว่ามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องก็ยังปรากฏว่ามีบริษัทประกันวินาศภัยถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ Failed (F) ถึง 35 บริษัทในปี พ.ศ.2543 ซึ่งเพิ่มขึ้น 30% จากปี พ.ศ.2542 ที่มีอยู่ 27 บริษัท (Reaction, 2001: อ้างอิงในบริษัทไทยรับประกันภัยต่อ จำกัด (มหาชน) เรื่อง ติดตามสถานการณ์ประกันภัยกับไทยรี, พฤษภาคม 2544) จากตัวอย่างข้างต้นทำให้เห็นว่า แม้แต่ประเทศที่มีความเข้มแข็งอย่างมากในระบบเศรษฐกิจยังพบว่ามีบริษัทประกันภัยที่ประสบกับปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงินเกิดขึ้น ดังนั้นในประเทศไทยเราจึงควรมีวิธีการตรวจสอบกำกับดูแลการดำเนินงานของบริษัทประกันภัยอย่างใกล้ชิด เนื่องจากปัญหาความมั่นคงทางการเงินในการดำเนินงานเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่ควรจะคำนึงถึงก่อนปัญหาอื่นใด

1.1.4 วิธีการตรวจสอบการดำเนินงานในธุรกิจประกันภัยของประเทศไทย

สำหรับวิธีการตรวจสอบความมั่นคงของบริษัทประกันภัยในประเทศไทยในปัจจุบันกระทำโดยกรมการประกันภัย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการกำกับดูแลการดำเนินงาน ตรวจสอบสถานะการเงินของทั้งบริษัทประกันชีวิตและบริษัทประกันวินาศภัย แต่สำหรับในงานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะแต่ในธุรกิจประกันวินาศภัยเท่านั้น โดยที่ในปัจจุบันวิธีการตรวจสอบได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ระบบอัตราส่วนทางการเงินในกลุ่มต่างๆเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratios) กลุ่มความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratios) กลุ่มประสิทธิภาพ

ในการใช้สินทรัพย์ (Asset Management Ratios) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กรมการประกันภัยยังมิได้ระบุออกมาเป็นแนวทางอย่างชัดเจนว่ากลุ่มอัตราส่วนกลุ่มใดหรืออัตราส่วนทางการเงินใดที่มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับการใช้วิเคราะห์ความมั่นคงทางธุรกิจประกันภัยและยังคงต้องอาศัยดุลยพินิจของบุคคลผู้วิเคราะห์เป็นเกณฑ์การวิเคราะห์การดำเนินงานของบริษัท จึงทำให้ในบางครั้งผลการวิเคราะห์ที่ได้อาจไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ตัวอย่างเช่น บริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรต่ำอาจถูกทำนายว่ามีความไม่มั่นคงสูง แต่ในขณะเดียวกันการที่บริษัทนั้นมีสภาพคล่องที่สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยที่กำหนดไว้ก็สามารถช่วยบรรเทาความรุนแรงของปัญหาลงได้และโอกาสที่บริษัทจะมีปัญหาทางการเงินก็ลดน้อยลงด้วย ซึ่งรายละเอียดของอัตราส่วนทางการเงินที่กรมการประกันภัยใช้สำหรับตรวจสอบสถานะความมั่นคงของบริษัทประกันวินาศภัยเบื้องต้น แสดงไว้ใน ภาคผนวก ก.

ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาความมั่นคงในสถานะการเงินของบริษัทประกันวินาศภัย ซึ่งเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยและเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะศึกษาให้ความสำคัญในการตรวจสอบการดำเนินงานของบริษัทประกันวินาศภัยอย่างใกล้ชิด รวมทั้งได้นำเสนอตัวแบบจำลองทางสถิติที่จะใช้บ่งชี้ถึงปัจจัยต่างๆ อันจะมีผลเกี่ยวข้องกับปัญหาความมั่นคงในธุรกิจประกันวินาศภัยและใช้ประมาณการถึงสถานะทางการเงินของบริษัทประกันวินาศภัยไทย เพื่อมิให้ธุรกิจประกันภัยต้องประสบปัญหาเช่นเดียวกับที่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ประสบจนทำให้ต้องปิดกิจการไปในที่สุด ซึ่งการที่ทราบถึงปัจจัยที่สามารถบ่งชี้ความมั่นคงทางการเงินได้นั้นจะทำให้สามารถยับยั้งหรือหามาตรการต่างๆเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาการล้มละลายที่ร้ายแรงเกิดขึ้นหรือหากมีปัญหาเกิดขึ้นก็สามารถที่จะบรรเทาให้ปัญหาเหล่านี้ทุเลาลงก่อนที่ความเสียหายจะส่งผลกระทบต่อไปยังบริษัทประกันภัยอื่นและท้ายที่สุดต่อระบบการเงินโดยรวมของประเทศ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในอดีตได้มีนักวิชาการได้ให้ความสนใจและพยายามที่จะวิเคราะห์ศึกษาปัจจัยต่างๆที่ใช้คาดการณ์ธุรกิจว่าจะสามารถดำเนินงานต่อไปได้หรือไม่อยู่เป็นจำนวนมาก แต่สำหรับในประเทศไทยการศึกษาในทำนองเดียวกันนี้มีมาพอสมควร ซึ่งส่วนมากจะเป็นการศึกษาในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ แต่สำหรับในธุรกิจประกันวินาศภัยนี้ยังไม่มีการศึกษาที่แพร่หลายมากนัก ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ คือ ต้องการศึกษาเพื่อหาปัจจัยที่ใช้บ่งชี้ถึงสถานะทางการเงินของธุรกิจประกันวินาศภัยไทยในช่วงระยะเวลาที่เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 – พ.ศ.2541 ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอตัวแบบจำลองทางสถิติเพื่อเป็นดัชนีชี้นำในการนำไปใช้

ตรวจสอบความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจประกันวินาศภัย รวมทั้งนำไปใช้ประมาณการหรือใช้ในการเตือนถึงความเป็นไปได้ที่บริษัทประกันวินาศภัยจะประสบปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน และเพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์หลักนี้จะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ย่อยดังต่อไปนี้

1. เพื่อทำการศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ อันจะมีผลเกี่ยวข้องกับปัญหาความมั่นคงของธุรกิจประกันวินาศภัยในประเทศไทย

2. เพื่อการพิจารณานำเอาปัจจัยที่ได้จากการศึกษาในข้อที่ 1 มาทำการพัฒนาเป็นตัวแบบทางสถิติ สำหรับใช้เป็นดัชนีชี้นำทางการเงินที่สามารถใช้วัดสถานะทางการเงินของบริษัทประกันวินาศภัยต่อไป

3. เพื่อเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ตัวแบบทางสถิติที่ได้จากข้อที่ 2 เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบสถานะทางการเงินของบริษัทประกันวินาศภัยในอันที่จะประสบกับปัญหาความไม่มั่นคงจนต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อไปในอนาคต

4. เพื่อการนำองค์ความรู้ไปพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบถึงความมั่นคงของธุรกิจประกันวินาศภัยไทยต่อไปในอนาคต

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาในธุรกิจการประกันวินาศภัยในประเทศไทยจำนวน 61 บริษัท ซึ่งประกอบกิจการอยู่ในระหว่างปี พ.ศ.2537 – 2541 โดยที่การศึกษาในครั้งนี้จะไม่พิจารณาบริษัทประกันวินาศภัยที่เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ.2540 จำนวน 13 บริษัทและบริษัทประกันสุขภาพอีกจำนวน 6 บริษัท เนื่องจากข้อจำกัดในด้านข้อมูลและลักษณะของการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกันในส่วนของบริษัทที่รับประกันภัยสุขภาพ

2. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิทางการเงิน (ราคาประเมิน) ได้แก่ งบดุล งบกำไรขาดทุนของบริษัทประกันวินาศภัยจากในรายงานธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ.2537 – พ.ศ.2541 สำหรับข้อมูลทางการเงินที่ใช้วิเคราะห์ได้แสดงไว้ใน ภาคผนวก ข.

ในการศึกษานี้จะใช้ข้อมูลทางการเงินที่ปรับให้อยู่ในรูปของอัตราส่วนทางการเงิน โดยจะได้มีการแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นกรณีวิเคราะห์ 3 กรณีวิเคราะห์ ตามหลักเกณฑ์ต่างๆที่ใช้สำหรับการพิจารณาแบ่งกลุ่มตัวอย่างบริษัทประกันวินาศภัย ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ในการพิจารณาการแบ่งกลุ่มตัวอย่างบริษัทประกันวินาศภัยนั้น จะมีรายละเอียดดังนี้

กรณีวิเคราะห์ที่ 1 เป็นการพิจารณาการแบ่งกลุ่มตัวอย่างบริษัทประกันวินาศภัยโดยอาศัยหลักเกณฑ์จากระดับของเงินกองทุนของบริษัทประกันวินาศภัยตามที่ได้กำหนดตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535

กรณีวิเคราะห์ที่ 2 เป็นการพิจารณาการแบ่งกลุ่มตัวอย่างบริษัทประกันวินาศภัยโดยอาศัยหลักเกณฑ์มาตรฐานในการใช้วิเคราะห์สถานะการดำเนินงานของบริษัทประกันวินาศภัยของ National Association of Insurance Commissioner (NAIC)

กรณีวิเคราะห์ที่ 3 เป็นการพิจารณาการแบ่งกลุ่มตัวอย่างบริษัทประกันวินาศภัยโดยอาศัยหลักเกณฑ์มาตรฐานในการใช้วิเคราะห์ความมั่นคงในการดำเนินงานของบริษัทประกันวินาศภัยจาก Insurance Solvency International (I.S.I.)

1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยในครั้งนี้มีสมมติฐานเบื้องต้นอยู่ 2 ข้อ คือ

1.4.1 ข้อมูลอัตราส่วนทางการเงินของแต่ละกลุ่มบริษัทประกันวินาศภัยจะต้องมีการแจกแจงแบบปกติ (Normal distribution)

สมมติฐานในการทดสอบ คือ

H_0 : ข้อมูลอัตราส่วนการเงินในแต่ละกลุ่มบริษัทมีการแจกแจงแบบปกติ

H_1 : ข้อมูลอัตราส่วนการเงินในแต่ละกลุ่มบริษัทไม่ได้มีการแจกแจงแบบปกติ

เกณฑ์ในการปฏิเสธ H_0 ถ้าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significance) น้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดคือ .05

1.4.2 เมตริกความสัมพันธ์ร่วม (Covariance matrix) ของอัตราส่วนการเงินในแต่ละกลุ่มบริษัทประกันวินาศภัยจะต้องเท่ากัน

สมมติฐานในการทดสอบ คือ

$H_0 : \Sigma_1 = \Sigma_2$ (Covariance matrix)ของตัวแปรอิสระทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

$H_1 : \Sigma_1 \neq \Sigma_2$ (Covariance matrix) ของตัวแปรอิสระทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน

เกณฑ์ในการปฏิเสธ H_0 ถ้าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significance) น้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดคือ .05

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

บริษัทประกันวินาศภัยที่มีสถานะทางการเงินไม่มั่นคง คือ บริษัทประกันวินาศภัยที่ดำเนินงานอยู่ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2537–พ.ศ.2541 และไม่ผ่านหลักเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการพิจารณาในแต่ละกรณีวิเคราะห์

บริษัทประกันวินาศภัยที่มีสถานะทางการเงินมั่นคง คือ บริษัทประกันวินาศภัยที่ดำเนินงานอยู่ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2537–พ.ศ.2541 และได้ผ่านหลักเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการพิจารณาในแต่ละกรณีวิเคราะห์

เงินกองทุน (Capital) หมายถึง สินทรัพย์ในส่วนที่เกินกว่าหนี้สินของบริษัทที่มีอยู่ ตามราคาประเมินสินทรัพย์และหนี้สินของบริษัทที่ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยซึ่งประกอบไปด้วย เงินทุนชำระแล้ว (Paid up Capital) บวก เงินส่วนเกินทุน (Paid in Capital) และกำไร(ขาดทุน)สะสม (Retained Earning(Loss))

สินทรัพย์รวม (Total Asset) หมายถึง สิทธิและทรัพยากรที่บริษัทมีอยู่ซึ่งเกิดจากการประกอบกิจการและสามารถประเมินเป็นตัวเงินได้รวมทั้งจะให้ประโยชน์ในอนาคต ซึ่งประกอบไปด้วยรายการในด้านสินทรัพย์ตามที่ปรากฏอยู่ในรายงานประจำปีของบริษัทประกันวินาศภัย

สินทรัพย์ลงทุน (Investment Asset) หมายถึง สินทรัพย์ของบริษัทที่สามารถนำไปหาประโยชน์จากการลงทุน อันได้แก่ หลักทรัพย์เพื่อการลงทุน ตราสารหนี้ ตราสารทุน หน่วยลงทุน เงินให้กู้ยืมและเงินลงทุนอื่นๆ

สินทรัพย์สภาพคล่อง (Current Asset) หมายถึง สินทรัพย์ที่บริษัทสามารถหมุนเวียนเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ หรือใช้ให้หมดไปภายในรอบระยะเวลาบัญชี ซึ่งปกติคือ1 ปี อันได้แก่ สินทรัพย์ลงทุน เงินให้กู้ยืม เงินลงทุนอื่นๆ เงินสดและเงินฝากสถาบันการเงิน แต่ไม่รวมเบี้ยประกันภัยค้างรับ รายได้จากการลงทุนค้างรับ และรายได้อื่นค้างรับ

เงินสำรองทางเทคนิค (Technical Reserve) หมายถึง เงินสำรองเพื่อการเสี่ยงภัยที่ยังไม่มีผลบังคับใช้ และเงินสำรองค่าสินไหมทดแทนรวมกับค่าสินไหมทดแทนค้างจ่าย

เบี้ยประกันภัยรับรวม (Gross Premium) หมายถึง เบี้ยประกันภัยที่บริษัทรับประกันภัยได้รับทั้งสิ้นก่อนหักเบี้ยประกันภัยต่อ

เบี้ยประกันภัยรับสุทธิ (Net Underwritten Premium) หมายถึง เบี้ยประกันภัยรับโดยตรง บวก เบี้ยประกันภัยรับจากการรับประกันภัยต่อ ลบ เบี้ยประกันภัยจ่ายจากการเอาประกันภัยต่อและการเอาประกันต่อช่วง

เบี้ยประกันภัยที่ถือเป็นรายได้ (Net Earned Premium) หมายถึง ส่วนของเบี้ยประกันภัยที่บริษัทได้ให้ความคุ้มครองไปแล้ว อันหมายถึง เบี้ยประกันภัยรับสุทธิ บวก สำรองเบี้ยประกันภัยที่ยังไม่ตกเป็นรายได้ของบริษัทปีที่แล้ว ลบ สำรองสำหรับเบี้ยประกันภัยที่ยังไม่ตกเป็นรายได้ของบริษัทปีปัจจุบัน

เบี้ยประกันภัยค้างรับ (Uncollected Premium) หมายถึง เงินส่วนที่เป็นรายได้ซึ่งบริษัทมีสิทธิเรียกร้องจากผู้เอาประกันภัย ในการที่จะได้รับการชำระเบี้ยประกันภัยอันเนื่องมาจากการให้ความคุ้มครองไปแล้ว แต่ยังไม่ได้รับรายได้จากความคุ้มครองในส่วนนี้

รายได้จากการลงทุนสุทธิ (Net Investment Income) หมายถึง รายได้ที่บริษัทได้รับจากการใช้สินทรัพย์เพื่อการลงทุน อันได้แก่ ดอกเบี้ยพันธบัตร ส่วนลดรับ บัตรภาษีกระทรวงการคลัง ดอกเบี้ยตั๋วเงินคลัง ดอกเบี้ยตั๋วสัญญาใช้เงินตั๋วแลกเงิน เงินปันผล ดอกเบี้ยหุ้นกู้ ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมต่างๆ ดอกเบี้ยเงินฝากต่างๆ หักด้วย ค่าใช้จ่ายจากการลงทุน

กำไรจากการรับประกันภัย (Underwriting Profit) หมายถึง เงินส่วนที่เหลือจากเบี้ยประกันภัยที่ถือเป็นรายได้ของบริษัท หักด้วย ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจ อันประกอบด้วย ค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นระหว่างปี ค่าใช้จ่ายในการจัดการค่าสินไหมทดแทน ค่าจ้างค่าบำเหน็จ และค่าใช้จ่ายในการรับประกันภัย

ค่าสินไหมทดแทน (Loss Incurred Claim)หมายถึง ค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นภายในช่วงระยะเวลาที่บริษัทประกันวินาศภัยได้ให้ความคุ้มครองตามกรมธรรม์

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาถึงการสร้างตัวแบบในการเตือนภัยล่วงหน้าทางการเงินสำหรับธุรกิจประกันวินาศภัยในประเทศไทยนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาและค้นคว้าเอกสาร ตำรา งานวิจัย รวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษารูปแบบจำลองการสร้างสัญญาณเตือนทางการเงินที่เกี่ยวข้อง
3. เก็บรวบรวมข้อมูลและปรับข้อมูลให้อยู่ในรูปอัตราส่วนทางการเงิน
4. ทำการพิจารณาแบ่งกลุ่มตัวอย่างบริษัทประกันวินาศภัยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความมั่นคงและไม่มีความมั่นคงในสถานะทางการเงินตามหลักเกณฑ์ต่างๆ
5. ทำการทดสอบสมมติฐาน
6. ประมวลผลข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาหาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่ได้จากแบบจำลอง และตรวจสอบนัยสำคัญทางสถิติของแบบจำลอง

7. นำสมการจำแนกกลุ่มที่ได้มาคำนวณหาค่าคะแนนจำแนกกลุ่ม (Cutoff point)
8. ทำการเปรียบเทียบสมการจำแนกกลุ่มที่ได้ โดยพิจารณาความถูกต้องในการจำแนกกลุ่มได้ถูกต้องรวมเป็นเกณฑ์สำคัญ
9. การพัฒนาตัวแบบจำลองเพื่อประยุกต์ใช้เป็นสัญญาณเตือนถึงสถานะความมั่นคงทางการเงิน
10. วิเคราะห์ เปรียบเทียบ และทำการสรุปผลข้อมูล
11. เขียนรายงานและตรวจสอบความถูกต้อง

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงทางการเงินอันเกี่ยวกับการดำเนินงานในธุรกิจประกันวินาศภัย และสามารถนำปัจจัยดังกล่าวนี้พัฒนาเป็นดัชนีชี้วัดทางการเงินอันแสดงถึงสถานะความมั่นคงของบริษัทประกันวินาศภัย เพื่อไปใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการประมาณการถึงแนวโน้มที่บริษัทประกันวินาศภัยอาจประสบกับปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงินจนกระทั่งไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้หรือต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในการตรวจสอบการดำเนินงาน

2. ผลของการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐบาลที่กำกับดูแลธุรกิจประกันวินาศภัย และเพื่อให้ผู้บริหารในบริษัทประกันวินาศภัยนั้นๆสามารถใช้เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการตรวจสอบฐานะทางการเงินเบื้องต้นของบริษัทได้ เพื่อการกำกับดูแลที่เหมาะสมและเพื่อการติดตามดูแลความมั่นคงของบริษัทประกันภัยให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้ได้

3. ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในรูปแบบต่างๆที่เกี่ยวข้องในอนาคต ซึ่งเป็นการเพิ่มความรู้ในด้านความมั่นคงของธุรกิจประกันวินาศภัยในประเทศไทย และยังสามารถใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาตัวแบบทางสถิติเพื่อการจัดอันดับความมั่นคงในธุรกิจประกันวินาศภัยของประเทศไทยต่อไปในอนาคต